

СИСТЕМА ПОПЕРЕДНЬОГО ІНФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ МИТНИЦІ

SYSTEM OF PRELIMINARY INFORMING AND RISK MANAGEMENT AS COMPONENTS OF ACTIVITY OF MODERN CUSTOMS

Дорофєєва Л.М.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету

У статті досліджено стан впровадження в практику митних органів України системи аналізу ризиків та механізму попереднього інформування, які є невід'ємною складовою частиною роботи сучасних митних адміністрацій країн ЄС і світу та рекомендовані Всесвітньою митною організацією. Зроблена спроба виявити сучасні тенденції вдосконалення діяльності таких органів із метою уніфікації здійснюваних процедур з європейськими стандартами. Наголошено на необхідності активізації використання інформаційних технологій у процедурах митного контролю та митного оформлення.

Ключові слова: Всесвітня митна організація, митниця, митна адміністрація, система аналізу ризиків, попереднє інформування, інформаційні технології.

В статье исследовано состояние внедрения в практику таможенных органов Украины системы анализа рисков и механизма предварительного информирования, которые являются неотъемлемой составляющей работы современных таможенных администраций стран ЕС и мира и рекомендованы Всемирной таможенной организацией. Сделана попытка выявить современные тенденции совершенствования деятельности таких органов с целью унификации осуществляемых ими процедур с европейскими стандартами. Отмечена необходимость активизации использования информационных технологий в процедурах таможенного контроля и таможенного оформления.

Ключевые слова: Всемирная таможенная организация, таможня, таможенная администрация, система анализа рисков, предварительное уведомление, информационные технологии.

In article is investigated the state of reduction to practice of customs authorities of Ukraine of system to risk analysis and the mechanism of preliminary informing which are the integral component of work of modern customs administrations of EU countries and the world and are recommended by the World Customs Organization. The attempt to reveal current trends of improvement of activity of such structures with the purpose of standardization of the carried-out procedures with the European standards is made. The attention to need of activization of use of information technologies for procedures of customs control and customs registration is focused.

Key words: World Customs Organization, customs, customs administration, system of risk analysis, preliminary informing, information technologies.

Постановка проблеми. Митні адміністрації європейських країн демонструють злагоджений механізм відомчої діяльності, який успішно доповнюється елементами взаємодії з іншими контролюючими, державними органами й діловими колами для отримання прогнозованих результатів із забезпечення завдань, визначених урядами.

Серед факторів, що впливають на досягнення такої злагодженості, неабияка роль належить уніфікації підходів до організації роботи із здійснення контрольних операцій та перевірочних заходів, які проводяться посадовими особами митних органів у межах виконання своїх функцій. Світ давно зрозумів, що ефективно протидіяти правопорушенням та спробам шахрайства під час переміщення товарів через митний кордон можна, лише консолідувавши спільні зусилля, а Всесвітня митна організація виробила певні алгоритми – найбільш раціональні схеми діяльності працівників митниць.

Повнота законодавчого забезпечення, а також прозорість і простота процедур митного оформлення та контролю давно стали ознаками сучасного митного законодавства розвинених європейських держав [1, с. 116]. Саме європейські стандарти набувають особливого значення для подальшого вдоско-

налення правової системи України та її входження в європейський правовий простір [2], що в повній мірі відноситься і до сфери митного законодавства.

Стан опрацювання. Питання уніфікації митного законодавства України до європейських стандартів досліджували видатні науковці та спеціалісти митної справи, розглядаючи як загальні шляхи адаптації митного законодавства до міжнародних вимог, так і окремі напрямки та механізми, що можуть безпосередньо впливати на прискорення товарообігу й підвищення ефективності митного контролю. Серед основних дослідників слід виділити таких авторів, як: І.Г. Бережнюк, А.І. Брендак, Л.В. Ващенко, А.Д. Войцешук, С.І. Доротич, С.В. Ківалов, О.В. Київець, В.Т. Комзюк, Б.А. Кормич, Ю.Д. Кунєв, І.В. Несторишен, П.В. Пашко, С.М. Перепьолкін, С.А. Попель, В.Д. Приймаченко, В.В. Романенко, Т.В. Русских, В.В. Ченцов, І.О. Федотова. Однак у контексті реформування діяльності вітчизняних митних органів, що мали місце в останні роки, та з урахуванням вступу в дію оновленого Митного кодексу ЄС дана тематика потребує нових досліджень для виявлення основних тенденцій у питаннях формування та функціонування сучасних митних адміністрацій.

Метою статті є дослідження стану впровадження в практику митниць системи аналізу ризиків та механізму попереднього інформування, а також виявлення сучасних тенденцій у вдосконаленні діяльності митних органів України з метою уніфікації здійснюваних процедур з європейськими стандартами.

Виклад основного матеріалу. Конституційні засади здійснення митної справи визначають, що органи державної влади та посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [3, ст. 19]. Відповідно до положень Митного кодексу України безпосереднє здійснення державної митної справи на території України покладається на органи доходів і зборів (митниці Державної фіскальної служби України), основним призначенням яких є забезпечення безпеки суспільства, захист економічних інтересів України [4].

До головних завдань, які виконують митні органи в ході здійснення державної митної справи, слід віднести: забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи; здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, що переміщуються через митний кордон України; за допомогою технічних засобів контролю; аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю; здійснення контролю за дотриманням громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України; запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил; упровадження, розвиток та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій у державній митній справі, автоматизація митних процедур; здійснення інших повноважень, покладених на митні органи.

Відповідно до статті 246 МКУ метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів. Одним із елементів митного оформлення вважається декларування, яке здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, мету їх переміщення через кордон, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Згідно з положеннями статті 318 МКУ митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України, здійснюється такий контроль

виключно органами доходів і зборів відповідно до МКУ та інших законів України з використанням мінімуму митних формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи. Здійснюється такий контроль безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом: перевірки документів та відомостей, які надаються під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України; митного огляду; обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України; усного опитування громадян та посадових осіб підприємств тощо.

Здійснюється митний контроль та митне оформлення з використанням інформаційних технологій, у тому числі заснованих на інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, і засобів їх забезпечення (ст. 31 МКУ). У повній мірі дане положення відноситься до застосування в ході митного контролю системи аналізу ризиків, яка дозволяє сконцентрувати перевірочні заходи на об'єктах, які заслуговують на більш ретельну увагу посадових осіб митниць. Як зазначає А.В. Мазур, контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінка ризику шляхом аналізу (в тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України для обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Із визначення одного зі способів перевірки документів і відомостей можна зробити висновок про те, що ця перевірка є провідною формою митного контролю, бо слугує меті обрання потрібних для забезпечення дотримання вимог митного законодавства форм та обсягу такого контролю [5, с. 51].

Науковці, які проводили порівняльно-правове дослідження митного регулювання в ЄС та Україні, зауважують, що у фіскальних органах України «ризик» – це ймовірність недотримання митного законодавства, а, наприклад, в Євросоюзі цей термін означає «ймовірність того, що щось буде перешкоджати застосуванню заходів Співтовариства або національних заходів щодо поведінки митниць з товарами» [6, с. 459].

Згідно зі стандартними правилами 6.1., 6.3. – 6.5. Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київської конвенції) всі товари, в тому числі транспортні засоби, які ввозяться на митну територію чи вивозяться з неї, незалежно від того, чи обкладаються вони митами та податками, підлягають митному контролю. Під час застосування митного контролю використовується система управління ризиками. Митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб та товарів, у тому числі транспортних засобів, що підлягають перевірці, та ступеня такої перевірки. Для підтримки системи управління ризиками митна

служба приймає стратегію, яка базується на системі засобів оцінки ймовірності недотримання законодавства [7]. Аналогічні норми містяться і у ст. 318 МКУ.

Генеральна угода з тарифів і торгівлі (1994 р) наголосила на необхідності скорочення до мінімуму обсягів та складності імпортованих та експортних формальностей, скорочення та спрощення вимог до експортно-імпоротної документації (ГАТТ, Ст. VIII, п. 1 (с)). З урахуванням цієї ключової позиції вітчизняні фахівці наполягають, що без дієвої системи управління ризиками ефективність процесу митного адміністрування не може досягати свого оптимуму, оскільки, враховуючи загальну тенденцію скорочення фізичного огляду товарів, що переміщуються через митний кордон, система управління ризиками і профілювання ризиків стає одним із основних критеріїв оперативного випуску товарів у вільний обіг [8, с. 15].

За рахунок автоматизації процесів обробки інформації впровадження методів управління ризиками в ході здійснення митних процедур має стати своєрідним «прискорювачем» митного оформлення, оскільки дозволить розмежувати законослухняних та сумнівних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності від потенційно недобросовісних, що надасть можливість митним органам сконцентрувати свою увагу на останніх як таких, що можуть становити небезпеку.

Управління ризиками закладено в основу переглянутої Кіотської конвенції (та фактично являється однією з умов приєднання до цього правового акта). Усесвітня митна організація в Керівництві до Загального додатку до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур визначає управління ризиками як систематичне застосування процедур і практик управління, які забезпечують митну службу необхідною інформацією для вжиття заходів із переміщень чи вантажів, які представляють ризик. На думку науковців, дане визначення відображає найбільш уживане розуміння ризик-менеджменту в митній справі як такого, що спрямований на відбір і вжиття заходів щодо найбільш ризикованих об'єктів контролю [9, с. 330]. Відведено йому важливе місце і в Рамкових стандартах безпеки та спрощення світової торгівлі, розроблених ВМО, яка розглядає застосування системи управління ризиками в якості показника, що характеризує відповідний рівень розвитку митної служби держави.

Відповідно до Стандарту «Системи управління ризиками» Рамкових стандартів безпеки та полегшення світової торгівлі митна адміністрація повинна створити систему управління ризиками з метою виявлення потенційно небезпечних вантажів та автоматизувати таку систему. Така система має включати механізм валідації оцінок загроз і рішень із відстеження вантажів, а також визначення найбільш ефективних методів роботи. Обґрунтовуючи використання сучасними митними адміністраціями автоматизованих систем управління ризиками тим, що огляд кожної партії вантажів являє собою неприйнятне і непотрібне навантаження, Т.В. Русских переконана, що фактично огляд кожної партії вантажів просто паралізує світову торгівлю [10, с. 149].

Ураховуючи євроінтеграційні процеси, що сьогодні відбуваються в нашій державі у зв'язку із впровадженням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, вітчизняні митні органи стали ключовою ланкою в питаннях, пов'язаних із її імплементацією [11].

В якості одного з ключових моментів впровадження системи аналізу ризиків Рамковими стандартами безпеки та спрощення світової торгівлі передбачено попереднє інформування: так, Стандарт 6 – «Попередня електронна інформація» – встановлює, що для забезпечення адекватної оцінки ризику митна адміністрація повинна своєчасно вимагати попередню електронну інформацію щодо вантажних чи контейнерних відправлень.

Вказана норма включає досить широкий спектр інструментарію, за допомогою якого можливе реальне попереднє інформування про товари та транспортні засоби, що плануються до переміщення через кордон. По-перше, це необхідність комп'ютеризації, яка передбачає використання митних комп'ютерних систем, по-друге – застосування митними службами у своїй роботі інформаційних та комунікаційних технологій у відповідності до рекомендацій ВТО; по-третє – стандарти обміну електронними даними, пріоритет у використанні яких надається міжнародному формату ООН EDIFACT. Для подання електронних повідомлень економічним операторам слід дотримуватися вимог до електронних повідомлень Митної моделі даних. Надзвичайно важливе значення приділяється безпеці інформаційних технологій, та визнається обов'язковим розглядати безпеку ІТ як невід'ємну частину будь-якої митної стратегії забезпечення безпеки ланцюга постачань. Надзвичайно важлива роль у забезпеченні безпеки електронного обміну інформацією надається використанню цифрових підписів, або інфраструктурі сертифікації відкритих ключів. Ланцюг комплексного митного контролю включає надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності можливості заздалегідь подавати свої декларації як митній адміністрації країни-експортера, так і аналогічним органами країни-імпортера. Визнається надзвичайно корисним взаємне визнання цифрових сертифікатів, що дозволить економічним операторам підписувати всі електронні повідомлення, що направляються тим митним адміністраціям, що погодились визнати такий сертифікат.

Як зазначив експерт Митної служби Німеччини, професор з митного права, Лотар Геллерт (радник Голови Державної фіскальної служби з питань митної політики), моделлю для європейської системи попереднього повідомлення послужив досвід США, де цей метод вже давно використовується. Попереднє повідомлення, на його думку, існує для того, щоб заздалегідь провести аналіз ризиків. Маючи в якійсь мірі першочерговий доступ до товарів ще до їхньої завантаження, органи митного контролю можуть прийняти рішення щодо вантажних або транспортних обмежень на стадії аналізу ризиків, ґрунтуючись на попередній митній декларації, коли мова йде про товари, що відносяться до групи високого ризику [12, с. 103].

Заключний елемент вказаного Стандарту – конфіденційність і захист даних. Обмін даними як між мит-

ними адміністраціями, так і з приватним сектором на вимогу митних служб, може бути запроваджено лише після проведення між зацікавленими державними структурами консультації з питань забезпечення необхідної конфіденційності та захисту даних. Із метою захисту права людини на конфіденційність, забезпечення конфіденційності торгової інформації та надання громадянам доступу до їх особистих даних для перевірки її відповідності мають бути прийняті законодавчі акти щодо забезпечення конфіденційності та захисту таких даних.

Для практичної реалізації вказаних рамкових стандартів із питань попереднього інформування в Україні створюються умови: на законодавчому рівні прийняті вимоги щодо захисту інформації та даних, що надаються митним органам юридичними та фізичними особами під час здійснення митного оформлення, а відповідальність за дотримання таких вимог закріплена в Митному кодексі України, Кримінальному кодексі та Кодексі України про адміністративні правопорушення. У 2012 році затверджено Концепцію системи інформаційного обміну за умов попереднього інформування, в якій визначені цілі та принципи побудови системи інформаційного обміну при попередньому інформуванні всіх потенційних агентів та митних органів про товари та транспортні засоби, які плануються до переміщення під митним контролем митною територією України [13].

Розвиток інформаційних технологій вимагає не лише сучасного програмного забезпечення, здатного організувати роботу інформаційних систем митних органів із зовнішніми, і в тому числі закордонними кореспондентами, а й відповідного електронного обладнання. Наявна в митницях комп'ютерна техніка потребує оновлення, і хоча в умовах обмеженого фінансування кошти на її придбання або модернізацію частково виділяються, системної заміни на сучасне обладнання не відбувається. І це при тому, що вимоги до обладнання, яке використовується митними органами, дедалі будуть підвищуватись з урахуванням митної стратегії ЄС, де з жовтня 2013 року набув чинності Митний кодекс ЄС (Регламент ЄС № 952/2013) [14], а з 1 травня 2016 року почалось його застосування на всій митній території ЄС. Особливістю даного кодексу є введення в рамках ЄС гармонізованих процесів обміну інформацією та створення єдиних баз даних для країн – членів ЄС, що має бути завершено до 2020 року. Європейська комісія планує, що за цей час буде створено та запрацює відповідна ІТ-інфраструктура, з впровадженням якої пов'язується початок повномасштабного функціонування Митного кодексу ЄС 2013 року.

Вказаний Митний кодекс ЄС (2013 р.) визначає «ризик» як імовірність і вплив події, яка може виникнути відносно ввезення, вивезення, транзиту, передачі або остаточного використання товарів, що переміщуються між митною територією ЄС і країнами або територіями за його межами, і у зв'язку з наявністю на митній території Союзу товарів, що не мають статусу товарів, які походять з Союзу і можуть: заважати правильному застосуванню заходів, що вживаються на рівні Союзу або на національному рівні; піддавати

ризиків фінансові інтереси Союзу та країн-учасниць або становити загрозу безпеці та захисту Союзу і його резидентів, здоров'ю людей, тварин або рослин, навколишнього середовища або споживачів товарів. Відповідно, під «управлінням ризиками» митні адміністрації ЄС розуміють систематичну ідентифікацію ризику, яка відбувається не тільки за рахунок вибіркового перевірок, і й через реалізацію всіх заходів, необхідних для зменшення виникнення ризику.

Вітчизняне законодавство, зокрема ст. 361 МКУ, визначає, що управління ризиками – це робота з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів. Під ризиком розуміється ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Н.П. Лазарева переконана, що управління ризиками – основний базисний принцип сучасних методів митного контролю. Цей метод дозволяє оптимально використовувати ресурси митних органів, не зменшуючи їх ефективності митного контролю, і звільняє більшість учасників зовнішньоекономічної діяльності від зайвого бюрократичного контролю [15, с. 201].

Митні органи застосовують систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю. Найбільш дієвим інструментом вказаної системи є наявні в розпорядженні митниць ДФС програмно-інформаційні комплекси.

Як зазначають фахівці, ризик у митній справі – можлива небезпека втрат (збитків або шкоди) для суспільства (громадян), держави, торгівлі, промисловості під впливом загроз недотримання митного законодавства України та від реалізації неправильного рішення митними органами [16, с. 21].

Статтею 363 МКУ передбачено, що діяльність із оцінки та управління ризиками полягає у виконанні таких завдань, як: формування інформаційної бази даних системи управління ризиками органів доходів і зборів; аналіз, виявлення та оцінка ризиків, у тому числі з використанням інформаційних технологій.

Дослідники переконані, що процедури, засновані на управлінні ризиками, дозволяють контролювати провадження митного оформлення на ділянках, де існує найбільший ризик, дозволяючи основній масі товарів і фізичних осіб порівняно вільно проходити через митницю [17]. А на обгрунтовану думку спеціалістів, система управління ризиками забезпечує організацію ефективного митного контролю, здійснюваного на основі вибіркової, що дозволяє митним органам, з одного боку, зосередити увагу на найбільш важливих і пріоритетних напрямках роботи і, отже, забезпечити більш ефективне використання наявних ресурсів, покращити можливості виявлення та прогнозування порушень митного законодавства; а з іншого – створити сприятливі умови для осіб, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність і дотримуються

митного законодавства, прискорити переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [8, с. 14]. При цьому вважаємо слушним доповнення Л.В. Ващенко з приводу надзвичайної важливості підтримання елементу несподіванки шляхом проведення, крім автоматичного вибору з попередньо накопиченої та систематизованої інформації, випадкових перевірок з огляду на те, що підприємства, які перебувають у постійному контакті з митними органами, можуть знати про методи профілювання чи навіть про профільні характеристики [18].

У практичній роботі митниці сьогодні активно використовується автоматизована система митного оформлення (далі – АСМО), призначена для автоматизованого оформлення митних документів у структурних підрозділах, зайнятих у процесі митного оформлення вантажів.

Зазначена програма вирішує кілька основних задач, основними серед яких є:

1) забезпечення автоматизованої підтримки технології митного оформлення, прийнятої в митному органі, на основі діючих нормативних документів;

2) введення і форматно-логічний контроль електронних копій документів, потрібних для митного оформлення, а для митних декларацій – перевірка їх згідно з критеріями ризику;

3) ведення бази даних митного органу – основного сховища інформації про митне оформлення, електронних копій митних декларацій, інших документів, задіяних у процесі митного оформлення, даних про проходження технологічних етапів оформлення тощо;

4) обмін інформацією з іншими підрозділами митного органу із застосуванням криптографічного захисту інформації;

5) формування інформації з метою подальшого введення її до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України.

Висновки. Митне законодавство України за останні десять років зазнало кардинальних змін, які характеризуються, насамперед, спрямованістю на впровадження міжнародних стандартів у галузі митної справи. Серед основних новацій, що знайшли закріплення в сучасному Митному кодексі України, слід відмітити розширення сфери використання інформаційних технологій, запровадження системи аналізу ризиків для відбору об'єктів митного контролю та підходу, що характеризується мінімізацією таких контрольних процедур. Ураховуючи обраний Україною курс на інтеграцію з Європейською Спільнотою, сьогодні надзвичайно важливим є приведення технологій діяльності митних органів у відповідність до міжнародних та європейських стандартів. Одним із факторів, що прискорює проходження митних формальностей, є механізм попереднього повідомлення митниць про товари, які суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності планують переміщувати через митний кордон. Основними засобами під час використання системи управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, а також форм та обсягів такого контролю, є наявні в розпорядженні митниць ДФС програмно-інформаційні комплекси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Калініченко А.І. Шлях адаптації українського митного законодавства до світових стандартів. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 1. С. 115–118.
2. Ківець О.В. Європейські правові стандарти як міжнародно-правова категорія. Європейські студії і право. № 1(5). URL: http://eurolaw.org.ua/publications/ukrainian-journal-of-european-studies/5-2011/44-2011-12-29-14-40-03#_ftn3.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 558.
5. Мазур А.В. Подання документів і відомостей, необхідних для митного контролю, як засіб реалізації контрольної функції. Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право». 2013. № 1. С. 47–53.
6. Мароха В., Олійник Н., Омельченко О. Митне регулювання в ЄС та в Україні: порівняльно-правове дослідження: наук.-практ. посібник. Київ: Ніко-Принт, 2005. 832 с.
7. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція): затверджена Радою митного співробітництва 18.05.1973 р. (у редакції Брюссельського Протоколу 1999 р.). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
8. Булана В.В., Брендак А.І., Попель С.А. Система управління ризиками в митній сфері: сутність та базові принципи. Митна безпека. 2013. № 2. С. 11–16.
9. Пашко П.В. Ризик у митній справі. Митна енциклопедія: у двох томах. Т. 2; редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ПП Мельник А.А. 2013. 536 с.
10. Русских Т.В. Концепція норм м'якого права у сфері регулювання митних відносин в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 176 с.
11. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>.
12. Геллерт Л. Предварительная таможенная декларация в контексте управления рисками. Таможенный научный журнал. 2014. № 2. С. 97–105.
13. Про затвердження Концепції системи інформаційного обміну при попередньому інформуванні: наказ ДМСУ від 07.03.2012 № 153. URL: http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/MK120278.html.
14. Регламент (ЄС) № 952/2013 Європейського парламенту і Ради від 09.10.2013 р., який затверджує Митний кодекс Союзу. Офіційний журнал Європейського Союзу. 2013. L 269, т. 56. 10 жовтня.
15. Лазарева Н.П. Система управління ризиками при осуществлении таможенного контроля. Экономика и управление в XXI веке: тенденции развития. 2016. № 26. С. 201–210.
16. Кунев Ю.Д., Ващенко Л.В. Система управління ризиками в митній справі: сутність і зміст // Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур: зб. тез наук.-практ. заочної конф. (м. Хмельницький, 25 верес. 2014 р.). Хмельницький: Держ. наук.-дослідний ін-т митної справи, 2014. С. 21–22.
17. Тимошенко І.В. Таможенное право для бакалавров: учебник. Ростов-на-Дону: Феникс, 2013. 316 с.
18. Ващенко Л.В. Управління ризиками та механізм аналізу ризиків у системі управління митних органів. Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право». 2013. № 1. С. 113–117.